Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry
Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation - TVY rf
Sörnäisten rantatie 27 C 4, 00500 HELSINKI
p. 044 544 3613 • Y-tunnus 1003909-9
http://www.tvy.fi/ • etunimi.sukunimi@tvy.fi tai toimisto@tvy.fi

Työelämä ja tasa-arvovaliokunta **10.03.2017**

Asia: **0 5/2017 vp Työvoimapalvelut maakuntauudistuksessa**

Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijanlausunto aiheesta työvoimapalvelut maakuntauudistuksessa, vaikkakin lausunnon valmistelu on ollut haastavaa tilanteessa, jossa tietoa on ollut saatavilla hyvin niukasti.

TVY ei kannata TE-palveluiden yksityistämistä, sillä työvoimapalveluiden siirto kilpailuille markkinoille vaarantaa palvelun saannin yhdenvertaisuuden ja laadukkuuden eikä ole olemassa tutkimuksellista näyttöä siitä, että palveluiden yksityistämien olisi tuonut työttömille hyötyä.

Työvoimapalveluiden kilpailuttaminen ja markkinaehtoisuus

Yksityisten yritysten alkaessa tuottaa työvoimapalveluja kilpailuolosuhteissa on vaarana, että työttömien oikeusturva sekä vaateet hyvälle hallinnolle vaarantuvat. Perustuslaki 124§: *Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle ei saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia.*

Tällä hetkellä ei ole sellaisia yrityksiä, jotka ovat valmiita ottamaan kattavasti kokonaisvastuun erityistä tukea tarvitsevien, vaikeasti työllistyvien pitkäaikaistyöttömien koko palvelun tuotannosta. Uhkana on, että suuri osa ihmisistä jää palveluiden ulkopuolelle.

Palveluiden tuottaminen asiakastarpeiden perusteella

Kasvupalvelulakiluonnoksen perusteluissa todetaan, että sekä kasvupalvelu- ja sote-uudistuksen että koko maakuntauudistuksen onnistumisen kannalta keskeistä on, että erilaiset palvelut sovitetaan toisiinsa ja tuotetaan asiakastarpeiden perusteella.

Uudistusten vaikutusten arviointi heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien kannalta on kuitenkin vähäistä. Erityistä tukea tarvitseviin pitkäaikaistyöttömien, osatyökykyisten ja muiden vaikeasti työllistettävien näkökulmasta muutoksien vaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan.

TVY vaatii, että kaikki erityispiirteiset työttömien ryhmät on ensin tunnistettava ja sen jälkeen uudistuksen vaikutukset tulee arvioida jokaisen ryhmän kannalta erikseen.

Vaikeasti työllistyvien työllisyyspalvelut eivät taivu bisnekseksi

Pitkäaikaistyöttömien tarpeisiin vastaavat palvelut eivät tuota tuloksia halvalla eikä nopeasti.

Tilaaja/tuottaja-mallin toteuttamisen osalta TVY:n huoli kohdentuu siihen, mikä taho jatkossa kantaa vastuun vaikeasti työllistyvien pitkäaikaistyöttömien palveluista, markkinavetoiseen yrityskeskeiseen palveluntuotantoon siirryttäessä, eteenkin jos alueella ei palveluita ole tarjolla.

Asiakkaan valinnanvapaus

Maakunnallisen kasvupalvelun asiakkaalla on oikeus valinta haluamansa palveluntuottaja maakunnan järjestämisvastuunsa mukaisesti nimeämien palveluntuottajien joukosta. Valinnanvapaus toteutuu siellä missä markkinat ovat.

Tämän osalta TVY kantaa huolta palveluiden yhdenvertaisesta saavutettavuudesta eri puolilla maata ja erityisesti suurten kasvukeskusten ulkopuolella.

Lisäksi lainsäätäjän tulee pohtia tarkkaan kuinka paljon asiakas voi itse valita ja pystyykö jokainen asiakas itsenäisesti valitsemaan itselleen soveltuvimman ja laadukkaan palvelun. Ja kuka tilanteen arvioi niiden osalta, jotka eivät tähän itse kykene.

Palveluiden tarve- ja tarkoituksenmukaisuusharkinta

Tulevan maakunnan kasvupalveluvalikkoon sisältyy palveluja, joiden käyttö edellyttää vähintään tarveharkintaa, mutta usein myös tarkoituksenmukaisuusharkintaa esimerkiksi siitä, miten kyseinen palvelu edistää asiakkaan työllistymistä tai hänen edellytyksiän työllistyä avoimille työmarkkinoille (esim. palkkatukeen liittyvä tarve- ja tarkoituksenmukaisuusharkinta).

Tästä johtuen asiakastarpeiden selvittäminen pelkästään palvelujen järjestämisvastuun näkökulmasta ei ole riittävää, vaan maakunnalla tulee olla joko itsellään osaamista ja resursseja asiakaslähtöiseen tarve- ja tarkoituksenmukaisuusharkintaan tai nämä resurssit tulee järjestää kumppanitoimijan tai palveluntuottajan kautta.

Maakunnan tulee kyetä myös arvioimaan henkilöasiakkaan ensisijaista palvelutarvetta siten, että asiakkaalle ei kohdenneta työllistämistä edistäviä palveluja, mikäli hän on ensisijaisesti terveyttä, toimintakykyä tai elämänhallintaa ylläpitävien tai kehittävien palvelujen tarpeessa. Tällaisessa tilanteessa yhteistyö tai asiakasvastuun siirto sosiaali- ja terveyspalvelujen tai kunnan työllisyyspalvelujen suuntaan on välttämätöntä.

Lainsäädännöllä tulee mahdollistaa, että maakunta voi sopia kunnan kanssa heikoimmassa asemassa olevien työllisyydenhoidosta, ilman yhtiöittämisvelvoitetta.

Palveluiden digitalisointi

Jo nyt te-palveluiden ensisijainen palvelunmuoto työttömyyden alkaessa on sähköinen palvelu. Digitaalisten palvelujen kehittämisessä tulee kiinnittää erityisesti huomiota käyttäjälähtöisyyteen sekä käyttäjän opastamiseen ja tukemiseen.

TVY on huolissaan siitä, miten turvataan niiden asiakkaiden palvelu, jotka eivät pysty asioimaan verkkopalveluissa. Tässä ryhmässä on mm. maahanmuuttajia (haasteena kielitaito), ikääntyneitä työnhakijoita (haasteena osaaminen ja välineiden puute) ja hyvin pienituloisia (haasteena osaaminen ja välineiden puute). Digisyrjäytynyt on helposti myös työmarkkinoiden ulkopuolella.

Kuntien rooli työllisyyspalveluissa

Viime vuonna kunnat maksoivat työmarkkinatuen maksusuutta 426 milj. euroa, samalla tämä passiivitukimaksu aktivoi kuntia tuottamaan ja hankkimaan työllisyyspalveluita. Maakuntauudistuksen myötä kuntien työmarkkinatuen maksuosuus on poistumassa.

TVY on huolissaan siitä, onko kunnilla jatkossa intressejä tuottaa työllisyyspalveluita ja/tai hankkia niitä välityömarkkinoiden palveluntuottajilta.

Työttömyysturvatehtävien siirto KELA:lle

TVY ei kannata työvoimapoliittisten lausuntojen siirtämistä KELA:lle, viitaten jo nyt toimimattomaan toimeentulotuen maksatukseen. Työvoimapoliittisten lausuntojen antaminen vaatii erityistä asiantuntijuutta ja asiakkaan tilanteeseen paneutumista eikä sitä voi hoitaa liukuhihnaperiaatteella.

Kasvupalveluiden rahoitus maakuntauudistuksessa

Maakuntauudistuksessa työvoimapolitiikan rahat siirtyvät valtionvarainministeriön yleisvastikkeellisuuspottiin, josta maksetaan terveys- ja sosiaalipalveluiden valtion osuudet. TEM:n momentti 323051 lakkaa, eikä työllisyysmäärärahoja enää korvamerkitä.

TVY on huolissaan siitä, että aktiivinen työvoimapolitiikka murenee ja jää kokonaan sosiaali- ja terveyspalveluiden jalkoihin.

Aktiivinen työvoimapolitiikka

Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvaa edelleen koko maassa, sen vuoksi maakuntauudistuksen edetessä on huolehdittava aktiivisen työvoimapolitiikan asemasta ja sen tarvitsemien resurssien riittävyydestä, menemättä kokonaan markkinavetoiseen toimintatapaan.

Järjestöjen rooli työvoimapalveluiden tuottajina

Pääministeri Sipilän hallitusohjelma kirjauksen mukaa kolmannen sektorin toiminta edellytykset turvataan, mutta nykyinen kehityssuunta, mukaan lukien työllisyysmäärärahojen leikkaukset, te-toimistojen alueelliset linjaukset, järjestöjen palkkatuen tiukentuneet ehdot ja valtakunnallinen määrällinen 3000 htv:n katto sekä työvoimapoliittisen avustuksen alasajo ovat murtamassa järjestöjen roolin työvoimapalveluiden tuottajina.

Tulevaisuudessa maakunta järjestää työllisyyttä edistäviä kasvupalveluja, joiden tuottajina voivat toimia yksityiset yritykset, kuntien yhtiöt sekä järjestöt. Tällä hetkellä on se käsitys, että järjestöt voivat olla palveluntuottajina, mikäli ne eivät ole riippuvaisia tuista, sillä palvelujen tuottajien tulee olla kilpailullisesti tasa-arvoisessa asemassa. Toteutuessaan tämä tulee estämään järjestöjen osallistumisen kasvupalveluiden palveluntarjonnan kilpailutukseen.

TVY:n mielestä järjestöjen palveluntuotannon yhtiöittäminen ei ole perusteltu ratkaisu, sillä se tulee vääjäämättä muuttamaan yleishyödylliset järjestöt elinkeinotoimijoiksi.

Samalla menetettäisiin myös valtaisa määrä vapaaehtoistoimintana tuotettuja kuntien peruspalveluja tukevia palveluita sekä heikennettäisiin mahdollisen osallistavan sosiaaliturvan toteuttamista.

Välityömarkkinoiden järjestökenttä on kuluneiden kahdenkymmenen viiden toimintavuoden aikana kehittynyt erityistä tukea tarvitsevien, vaikeasti työllistyvien ja pitkäaikaistyöttömien asiantuntevaksi palveluorganisaatioksi ja se on edelleen valmis kehittämään toimintaansa ja vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

Perustuslain mukainen oikeus työhön sekä yhdenvertainen, syrjimätön kohtelu on ehdottomasti taattava kaikille työttömille asuinpaikasta riippumatta, eikä palveluita käyttävää ja tarvitsevaa asiakasta saa maakuntauudistuksessa unohtaa.

Helsingissä, maaliskuun 10. päivänä 2017

TVY ry:n psta:

Eija Tuohimaa
TVY:n hallituksen jäsen